

Облеклото на затворниците е на розови и бели райета. Ако по волята на сърцето си съм избрал света, който ми харесва, значи, мога и да открия в него каквито си искам значения: да, съществува тясна връзка между цветята и каторжниците. Първите са толкова крехки и нежни, колкото вторите са брутално безчувствени. Наложил ми се да нарисувам затворник – или престъпник, – ще го окича с много цветя, така че да изчезне под тях и сам да се превърне в цвете, ново, гигантско. От любов към така нареченото зло се впуснах в приключение, което ме отведе в затвора. Отдадените на злото мъже невинаги са красиви, но притежават всички мъжки добродетели. Сами или по избора на случая те се хвърлят съзнателно и без да се оплакват, в осъдителната, позорна стихия, подобна на онази, в която любовта, ако е дълбока, запраща човешките създания. Еротичните игри откриват една неназовима вселена чрез нощния език на любовниците. Този език не се пише. Той се шепне нощем на ухо с дрезгав глас. Призори вече са го забравили. Като отричат добродетелите на света ви, престъпниците с отчаяние приемат да създадат забранена вселена. Приемат да живеят в нея. Въздухът вътре вони, но те знаят как да го дишат. Те са далеч от вас. Както и в любовта, те се отдалечават и ме отдалечават от света и законите му. Техният свят мирише на пот, сперма и кръв. На прежаднялата ми душа и на тялото ми той предлага всеотдайност. Настървих се да живея в злото тъкмо защото то притежава тези условия за еротика. До ден днешен приключението ми, а то не е обусловено нито от бунт, нито от незадоволени изисквания, е само дълго съешаване, натоварено, усложнено от тежък еротичен церемониал (фигуративни церемонии, които водят до каторгата и я предизвестяват). Ако този церемониал е наказание, а в моите очи и оправдание за най-гнусни престъпления, то той е и знак за най-крайно принижаване. Тази окончателна точка, до която води неодобрението на хората, навярно ми е изглеждала като идеалното място за най-чисто, тоест най-смутно любовно съгласие, където се вдигат знаменити сватби по време на пости. И понеже искам да възпея затворниците, аз употребявам това, което ми предлага най-изящната естествена чувствителност, вече събудена от облеклото им. Освен с цветовете си то напомня с грапавата си тъкан някои цветя, чиито листенца са леко мъхести – подробност, достатъчна, за да свържа с представата за сила и позор онова, което е по природа прекрасно и крехко. Тази съпоставка, която ме осведомява за самия мен, не би се натрапила на друг ум, но моят не може да я избегне. Така че предложих на каторжниците нежността си, пожелах да ги назова с чаровни имена, да обознача престъпленията им – от целомъдрие – с най-изтънчените метафори (под чието було не бих могъл да не забележа разкошните мускули на убицеа, буйния му член). Не предпочитам ли да си ги представям в Гвиана като най-силните, най-надървените, най-безмилостните, прикрити от тюла на мрежата против комари? И всяко цвете отлага в мен такава тежка печал, че всички заедно сигурно означават мъка и смърт. Та значи, потърсих любовта в нейната зависимост от каторгата.

Всяка от страстите ми ме караше да я желая, да я предугаждам, предлагаше ми престъпници, предлагаше мен на тях или ме приканваше към престъпление. Докато пиша тази книга, последните каторжници се прибират във Франция. Така съобщават вестниците. Кралският наследник изпитва подобно чувство за празнота, ако републиката го лиши от коронясване. Краят на каторгата ни пречи да навлезем с живо съзнание в митичните подземни области. Отнели са ни най-драматичното пътуване: заминаването, качването на кораба, пътешествието по море, извършвано с наведена глава. Завръщането, същото това пътешествие в обратна посока, вече няма смисъл. Вътре в мен унищожаването на каторгата съответства на нещо като наказание за наказанието: кастрират ме, оперират ме от позора ми. Събуждат ни без време и не ги е грижа, че обезглавяват сънищата ни от славата им. Централните затвори имат власт, но тя не е същата. По-малка е. Те не притежават онази елегантна, леко притъпена грация. Атмосферата в тях е така тежка, че човек едва се влачи. Пълзи. Централните затвори са потвърдени, по-черни и строги, докато в тържествената и бавна агония на каторгата низостта достигаше най-съвършената си форма на разцвет. Сега централните са подути от злобни самци, станали са черни от тях като от инжектирана с въглероден двуокис кръв. (Пиша „черни“. Дрехите на задържаните – пленници, пленничество, дори затворници са твърде благородни названия за нас – ми го налагат: те са от кафяв шаяк.) Към тях ще насоча желанието си. Знаем, че в каторгата или в затвора мъжете често изглеждат комични. Върху масивния и звучен цокъл на дървените обувки телосложението на наказаните е винаги леко мършаво. Силуетът им глуповато се прекършва над ръчната количка. Пред надзирателя те навеждат глави и държат в ръка голямата си сламена капела – с негово разрешение по-младите я украсяват, ще ми се да е така, с някоя открадната роза – или кафява шаячна барета. Стоят в поза на жалко смирение. Когато ги бият, в тях все пак нещо сигурно се надига: подлецът, мошеникът, подлостта, мошеничеството – поддържани в състояние на най-голяма твърдост, на най-голяма чистота – са потвърдени от „закалката“ (както мекото желязо се потвърдява при закаляване). Все едно, те упорстват в угодничеството си. Без да пренебрегва хромите и недъгавите, нежността ми предпочита най-красивите престъпници.

Престъплението, казвам си, наистина е трябвало дълго да се лута, преди да достигне до съвършената сполука, каквато са Пилорж или Анж Солей. Стечение от многобройни случайности е било необходимо, за да ги довърши (какъв жесток термин!): към красотата на лицето, към силата и финеса на тялото е трябвало да се прибавят вкусът им към престъплението, обстоятелствата, които създават престъпника, моралната твърдост, нужна, за да се приеме подобна съдба, наказанието най-сетне, жестокостта му, онова негово вътрешноприсъщо качество, което позволява на престъпника да засияе. Ако героят пребори нощта, ако я победи, нека късове от нея да останат отгоре му. Същото лутане, същата кристализация на щастливи обстоятелства лежат в основата на сполучливия, на чистия полицаи. Милея и за единия, и за другия.

Но ако обичам престъплението, то е заради съдържащото се в него наказание, „присъда“ (защото не предполагам, че не са я предугаждали. Един от тях, бившият боксьор Лъоду, усмихнато отговорил на полицаите: „За моите престъпления бих могъл да съжалявам, преди да ги извърша“), в която искам да придружа извършителите, за да може любовта ми да бъде задоволена по всички начини.

В този дневник няма да скрия другите причини, които ме накараха да крада – най-простата от тях бе необходимостта да ям; но изборът ми никога не е бил обусловен от протест, горчивина, гняв или друго подобно чувство. С маниакална грижа, „ревниво“ подготвих приключението си, както приготвяме постелята, стоята за любовта: надървах се при мисълта за престъпление.

Наричам способност за насилие спокойната дързост, влюбена във всичко пагубно. Можете да я доловите в нечий поглед, в походка, усмивка, а водовъртежът се завихря във вас. Вие сте развълнуван. Способността за насилие е безметежност, която ви разтърсва. Понякога казват за някого: „Лови окото“. Деликатните черти на Пилорж говореха за крайно насилие. В самата им деликатност се четеше насилие. Както и в рисунъка на единствената ръка на Стилитано, неподвижна, просто поставена върху масата, от което самият покой ставаше тревожен и опасен. Работил съм с крадци и сутеньори, чиято властност ме привличаше, но малцина от тях се проявяваха като наистина сърцати, докато най-сърцатият от тях, Ги, бе чужд на насилието. Стилитано, Пилорж, Михаелис бяха страхливци. Ява също. От тях, дори да стояха спокойно, неподвижни и усмихнати, се излъчваше – през очите, ноздрите, устата, през дланта, издутия копчелък, през арогантното хълмче на прасеца под завивката или плата – лъчезарен и мрачен гняв, приел видимата форма на лека мъгла.

Склонността към насилие почти винаги се познава единствено по липсата на обичайните признаци. Лицето на Рьоне е преди всичко чаровно. Чипата извивка на носа му придава палав вид, само дето оловната бледност на неспокойното му лице тревожи. Очите му са твърди, жестовите – спокойни и сигурни. В кенефите той кротко набива педалите, пребърква ги, обира ги, понякога за последно ги изритва в мутрите. Не го обичам, но съм покорен от спокойствието му. Той действа през най-смутната част на нощта покрай писоарите, край моравите, сред храстите, между дърветата по Шанз-Елизе, в близост до гарите, в района на Порт-Майо, в Булонския лес (винаги нощем) със сериозност, която изключва всякаква романтичност. Когато се прибира към два или три часа призори, усещам, че се е запасил с приключения. Всяка част от нощното му тяло е била замесена – ръцете, краката, тилът. Но той не съзнава тези чудеса и ми ги разправя на делничен език. Вади от джоба си пръстени, венчални халки, часовници, пляката от вечерта. Поставя ги в голяма чаша, която скоро ще се напълни. Педалите не го учудват, нито навиците им – те съществуват само за да го улеснят, когато реши да направи някой обир. Докато седи на леглото ми и говори, ухото ми долавя откъслечи от приключения: офицерът по долни гащи, чийто портфейл отмъква и който с насочен показалец му нарежда: „Излезте!“.

Рьоне подигравателно отговаря: „Да не си мислиш, че си в армията“; прекалено силното кроше, което забива в черепа на някакъв дъртофелник; онзи, дето припада, когато разгорещеният Рьоне отваря едно чекмедже, пълно с ампули морфин; ошушкания педал, когото кара да коленичи. Вслушвам се в тези разкази. Животът ми в Анверс укрепва, продължава – вече в едно по-твърдо тяло, готово за по-брутални методи. Насърчавам Рьоне, съветвам го, той ме слуша. Казвам му никога да не говори пръв.

– Изчакай го, остави го да се поулуче около теб. Направи се на учуден, че ти предлага любов. Научи се пред кого да се правиш на невежа.

Чутите нощем думи ми носят ново знание. Въображението ми не се спира на думите. Безпокойството ми е по-скоро породено от двойната роля на жертва и престъпник, която в себе си съм приел да играя. Дори всъщност нощем самият аз излъчвам, изхвърлям произлезлите от мен жертва и престъпник, карам ги да се съберат някъде вън, а призори с вълнение научавам, че още малко, и жертвата е щяла да бъде убита, а престъпникът – заточен или гилотиниран. Така тревогата ми се разпростира до онази област от мен, която наричам Гвиана.

Без да го правят нарочно, действията на тези момчета, съдбите им са бурни. Душата им е понесла насилие, което не е желала. И го е опитомила. Тези, за които насилието е обичаен климат, се отнасят просто със себе си. От поривите, които съставят бързия им и разрушителен живот, всеки е прост, прав, отчетлив, като линия на умел чертожник; когато обаче тези поривисти линии се срещнат, избухва бурята, пада мълнията, която ги убива и ме убива. Но какво е тяхното насилие в сравнение с понесеното от мен, който приех тяхното, усвоих го, пожелах да е мое, да го уловя, да го употребя, да си го наложа, да го опозная, да го запланувам, да различа и поема пагубните му последствия? И какво е понесеното от мен, желано и необходимо за самозащитата ми, за твърдостта ми, за суровостта ми в сравнение с насилието, изтърпяно от тях като проклятие, съградено от вътрешен огън и външна светлина, която ги възпламенява и която ни озарява? Знаем, че в приключенията им има нещо детинско. Че самите те са глупци. Приемат да убият или да бъдат убити заради игра на карти, при която противниците – или самите те – са се опитали да мамят. И все пак благодарение на точно такива момчета трагедиите стават възможни.

Такова определение – чрез толкова противоположни примери – на насилието ви показва, че смятам да употребявам думите не за да обрисуват по-добре дадено събитие или героя му, а за да ви накарат да ме опознаете. За да ме разбере, читателят трябва да ми бъде съучастник. Във всеки случай навреме ще го предупредя, ако от много лирика загубя почва под краката си.